Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та природокористування
Навчально-науковий інститут агроекології та землеустрою
Кафедра екології, технології захисту навколишнього середовища та лісового господарства

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної, методичної та виховної роботи
_____ О.А. Лагоднюк

"___"_____201_ р.

05-02-128

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Program of the Discipline

МІСЦЕВИЙ ПЛАН ДІЙ З ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ
LOCAL ACTION PLAN FOR ENVIRONMENTAL PROTECTION OF CITIES

спеціальність 101 Екологія

specialty 101 Ecology

(шифр і назва спеціальності)
(code and name of the specialty)

Рівне – 2019

Робоча програма навчальної дисципліни **«Місцевий план дій з охорони довкілля населених пунктів»** для студентів спеціальності 101 «Екологія». Рівне: НУВГП, 2019. 13 с.

Розробники: Брежицька Олена Анатоліївна, к.с.-г.н., доцент кафедри екології, технології захисту навколишнього середовища та лісового господарства.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри екології, технології захисту навколишнього середовища та лісового господарства
Протокол від «30» січня 2019 року № 8

Завідувач кафедри екології, технології захисту
навколишнього середовища та лісового господарства

_____ (М.О. Клименко)

Схвалено науково-методичною комісією за спеціальністю 101 Екологія

Протокол від «30» січня 2019 року № 7

Голова науково-методичної комісії _____ (М.О. Клименко)

© Брежицька О.А., 2019
© НУВГП, 2019

Національний університет
водного господарства
та природокористування

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни фахової підготовки «Місцевий план дій з охорони довкілля населених пунктів» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівців рівня вищої освіти «бакалавр» спеціальності 101 «Екологія».

Навчальна дисципліна спрямована на оволодіння студентами формування теоретичних знань, умінь та практичних навичок у сфері сталого природокористування, проведення аналізу та оцінки екологічного розвитку територій та встановлення та розробки екологічних програм.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна «Місцевий план дій з охорони довкілля населених пунктів» ґрунтується на загальних екологічних законах і взаємодіє з природничими і технічними науками, тобто є складовою частиною циклу фундаментальних та прикладних дисциплін для підготовки студентів за спеціальністю 101 «Екологія». Вивчення дисципліни передбачає наявність систематичних та ґрунтових знань з фундаментальних та прикладних дисциплін, цілеспрямовану роботу над вивченням спеціальної літератури, активної роботи на лекційних та практичних заняттях, своєчасного виконання самостійної роботи.

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Анотація

Вивчення соціальних та екологічних проблем населених пунктів набуває все більшої актуальності у зв'язку зростання їх впливу на довкілля та людину. Разом з тим, світове суспільство почало прямувати у напрямку забезпечення сталого розвитку міст та регіонів. Тому, навчальна дисципліна «Місцевий план дій з охорони довкілля населених пунктів» є невід'ємною складовою процесу формування знань та професійних компетентностей для студентів спеціальності 101 «Екологія».

«Місцевий план дій з охорони довкілля населених пунктів» має міждисциплінарний характер, поєднує в собі комплекс природничих, географічних, економічних і технічних наук, які вивчають взаємодію діяльності людини з навколишнім природним середовищем на заселених територіях.

Ключові слова: сталий розвиток; індикатори; міська система; навколишнє природне середовище; функціонування міста; місцевий план дій з охорони довкілля.

Abstract

The study of social and environmental problems of settlements is becoming increasingly relevant in connection with the growth of their impact on the environment and human beings. At the same time, the world community began to move towards sustainable development of cities and regions. Therefore, the academic discipline "Local Action Plan for Environmental Protection of Human Settlements" is an integral part of the process of formation of knowledge and professional competences for students of specialty 101 "Ecology". The Local Action Plan for the Protection of the Environment of Human Settlements has an interdisciplinary character, combining a complex of natural, geographical, economic and technical sciences that study the interaction of human activities with the natural environment in populated areas.

Key words: sustainable development; indicators; city system; the environment; functioning of the city; local action plan for environmental protection.

1.Опис навчальної дисципліни

«Місцевий план дій з охорони довкілля населених пунктів»

<table>
<tr><td rowspan="2">Найменування показників</td><td rowspan="2">Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти</td><td colspan="2">Характеристика навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td>Денна форма навчання</td><td>Заочна форма навчання</td></tr>
<tr><td>Кількість кредитів – 4,0</td><td>Галузь знань
10 «Природничі науки»</td><td colspan="2">фахової підготовки</td></tr>
<tr><td>Модулів – 1</td><td rowspan="10">Спеціальність
101 «Екологія»

Рівень вищої освіти: бакалавр</td><td colspan="2">Рік підготовки</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Змістових модулів – 2</td><td>3-й</td><td>4-й</td></tr>
<tr><td colspan="2">Семестр</td></tr>
<tr><td>Загальна кількість годин – 120</td><td>7</td><td>9</td></tr>
<tr><td rowspan="7">Тижневих годин для денної форми навчання:
аудиторних – 4
самостійної роботи студента – 8</td><td colspan="2">Лекції</td></tr>
<tr><td>20</td><td>2</td></tr>
<tr><td colspan="2">Практичні</td></tr>
<tr><td>20</td><td>10</td></tr>
<tr><td colspan="2">Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>80</td><td>108</td></tr>
<tr><td colspan="2">Вид контролю</td></tr>
<tr><td>Залік</td><td>залік</td></tr>
</table>

Примітка: співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:
для денної форми навчання – 34% до 66%;
для заочної форми навчання – 10 % до 90%.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Місцевий план дій з охорони довкілля (МПДОД) населених пунктів - визначає напрямки раціонального управління природними ресурсами, охорони навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки населеного пункту.

Основним завданням місцевого плану дій є забезпечення балансу між економічним розвитком і природоохоронними заходами, визначення основних завдань й можливостей їх виконання на місцевому рівні.

В результаті вивчення дисципліни студент повинен ***знати***:

- Поняття про сталий розвиток та призначення МПДОД;
- Мету, завдання та етапи розробки МПДОД населених пунктів;
- Особливості поширення та впровадження МПДОД на загальнонаціональному рівні;
- Основні напрями державної політики щодо забезпечення сталого розвитку населених пунктів.

Вміти:

- Аналізувати показники розвитку населених пунктів;
- Визначати екологічні, економічні та соціальні пріоритети сталого розвитку;
- Розробляти стратегічні напрями, цілі та завдання.

Бути компетентним оцінити стан соціо-економіко-екологічного розвитку населених пунктів та здатним розробити місцевий план дій з охорони довкілля.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.
Загальні засади розробки місцевого плану дій з охорони довкілля

Тема 1. Вступ. Суть та завдання місцевого плану дій з охорони довкілля населених пунктів.

Поняття сталого розвитку. Основні документи, які забезпечують впровадження МПДОД. Мета та завдання МПДОД.

Тема 2. Процес планування і підготовки МПДОД.

Вивчення основних етапів розробки МПДОД. Залучення громадськості до

формування робочих груп щодо розробки МПДОД.

Тема 3. Проведення оцінки стану навколишнього природного середовища населеного пункту.

Основні підходи до оцінки стану довкілля. Поняття індикаторів сталого розвитку. Аналіз та оцінка стану основних складових довкілля.

Тема 4. Типові проблеми сучасних населених пунктів та взаємозв'язки між ними.

Вивчення основних проблем населених пунктів. Економічні проблеми. Екологічні проблеми. Соціальні проблеми.

Тема 5. Ідентифікація проблем населених пунктів як основа досягнення сталого розвитку території.

Основні поняття щодо проведення ранжування проблем. Встановлення взаємозв'язків соціо-економіко-екологічного розвитку території.

Тема 6. Розробка МПДОД населених пунктів.

Формування документу «Бачення майбутнього населеного пункту». Встановлення пріоритетних напрямків, цілей та завдань.

Змістовий модуль 2
Поширення та впровадження МПДОД на загальнонаціональному рівні

Тема 7. Реалізація МПДОД та моніторинг його впровадження

Затвердження МПДОД місцевою владою. Основні елементи етапу впровадження МПДОД. Особливості моніторингу реалізації МПДОД.

Тема 8. Формування екологічної інфраструктури міста у контексті сталого розвитку.

Основні компоненти екологічної інфраструктури. Екологічні коридори міста. Фактори природного середовища міста. Проблеми сталості міського середовища життя.

Тема 9. Досвід впровадження муніципальних програм розвитку в окремих містах України.

Поняття «міста-партнери» Програми врядування та сталого розвитку. Механізми поширення існуючого досвіду в містах-партнерах. Приклад розвитку міст-партнерів Івано-Франківськ – Новоград-Волинський – Вознесенськ..

Тема 10. Основні заходи для досягнення сталого розвитку населених пунктів різних адміністративних рівнів.

Екологічні та соціо-економічні механізми досягнення сталого розвитку населених пунктів. Структура МПДОД. Основні економічні, соціальні та екологічні заходи для досягнення сталого розвитку населеного пункту.

Національний університет водного господарства та природокористування

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		л	п.	с.р.		л	п.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Модуль 1 Змістовий модуль 1. Загальні засади розробки місцевого плану дій з охорони довкілля								
Тема 1. Вступ. Суть та завдання місцевого плану дій з охорони довкілля населених пунктів	**12**	2	2	8	10	-	-	10
Тема 2. Процес планування і підготовки МПДОД	**12**	2	2	8	10	1	-	10
Тема 3. Проведення оцінки стану навколишнього природного середовища населеного пункту	**12**	2	2	8	8		4	10
Тема 4 . Типові проблеми сучасних населених пунктів та взаємозв'язки між ними	**12**	2	2	8	8		-	10
Тема 5. Ідентифікація проблем населених пунктів як основа досягнення сталого розвитку території.	**12**	2	2	8	10		2	10
Тема 6. Розробка МПДОД населених пунктів	**12**	2	2	8	10	1		12
Разом – зм. модуль 1	**72**	**12**	**12**	**48**	**56**	**4**	**2**	**62**
Змістовий модуль 2. Поширення та впровадження МПДОД на загальнонаціональному рівні								
Тема 7. Реалізація МПДОД та моніторинг його впровадження	**12**	2	2	8	10		2	10
Тема 8. Формування екологічної інфраструктури міста у контексті сталого розвитку	**12**	2	2	8	8			12

Тема 9. Досвід впровадження муніципальних програм розвитку в окремих містах України	**12**	2	2	8	8			12
Тема 10. Основні заходи для досягнення сталого розвитку населених пунктів різних адміністративних рівнів	**12**	2	2	8	8		2	12
Разом – зм. модуль 2	**48**	**8**	**8**	**32**	**52**	**2**	**4**	**46**
Усього годин	**120**	**20**	**20**	**80**	**108**	**2**	**10**	**108**

5. Теми практичних занять

№ з/п	**Назва теми**	**Кількість годин**	
		С	З
1	Основні завдання місцевого плану дій з охорони довкілля населених пунктів	2	
2	Формування робочих груп для створення місцевого плану дій з охорони довкілля населених пунктів	2	
3	Вивчення розвитку соціо-економічної сфери населених пунктів за допомогою індикаторів сталого розвитку	2	
4	Вивчення розвитку екологічної сфери населених пунктів за допомогою індикаторів сталого розвитку	2	2
5	Дослідження екологічних проблем населених пунктів та їх ранжування	2	2
6	Індекс людського розвитку як один із інтегральних показників соціо-економіко-екологічного розвитку населених пунктів	2	
7	Методики оцінки соціо-економіко-екологічного розвитку населених пунктів у контексті сталого розвитку	2	2
8	Встановлення слабких та сильних сторін місцевого розвитку населених пунктів	2	
9	Розробка першочергових напрямів дій та завдань місцевого плану дій з охорони довкілля населених	2	2

	пунктів		
10	Моніторинг впровадження та реалізації місцевого плану дій з охорони довкілля	2	
	Разом	**20**	**10**

6. Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи для студентів денної форми навчання:

Підготовка до аудиторних занять - 0,5 год./1 год. занять – 0,5х(20+20)=**20 годин**.

Підготовка до контрольних заходів – 6 годин на 1 кредит – 6х4=**24 годин**.

Опрацювання окремих тем програми або її частин, які не виносяться на лекціях – **36 годин**.

Розподіл годин самостійної роботи для студентів заочної форми навчання:

Підготовка до аудиторних занять - 0,5 год./1 год. занять – 0,5х(2+10)=**6** годин.

Підготовка до контрольних заходів – 6 годин на 1 кредит – 6х4=**24** годин.

Опрацювання окремих тем програми або її частин, які не виносяться на лекціях – **78** годин.

Національний університет водного господарства та природокористування

6.1. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		С	З
1	Основні положення програм розвитку населених пунктів	2	6
2	Основні документи, які забезпечують розробку місцевого плану дій з охорони довкілля населених пунктів	2	4
3	Залучення громадськості до вирішення першочергових проблем населених пунктів	2	4
4	Закономірності структурування та функціонування екосистем	2	4
5	Вивчення історичних передумов розвитку населених пунктів	2	4
6	Оцінка впливу урбанізації на довкілля	2	4

7	Загальносистемні закономірності взаємовідносин людини і природи	2	4
8	Цілі, завдання і проблеми сталого розвитку	2	6
9	Напрями розв'язання проблем сталого розвитку	2	4
10	Сталий розвиток: підсумки і проблеми реалізації	2	4
11	Підходи до формування соціально-економічного моніторингу	2	6
12	Підходи до формування екологічного моніторингу у контексті сталого розвитку	2	4
13	Цілі і завдання формування моніторингу сталого розвитку	2	4
14	Використання індикаторів при проведенні моніторингу	2	4
15	Екологічні фактори середовища	2	4
16	Індикатори сталого розвитку населених пунктів.	2	4
17	Особливості управлінських заходів для об'єднаних територіальних громад	2	4
18	Європейський досвід впровадження місцевих екологічних програм	2	4
	Разом	**36**	**78**

Національний університет водного господарства та природокористування

7. Методи навчання

При викладанні навчальної дисципліни «Місцевий план дій з охорони довкілля населених пунктів» використовується інформаційно-ілюстративний та проблемний методи навчання.

Під час лекційного курсу застосовуються презентації (програмне забезпечення Power Point), дискусійне обговорення проблемних питань. На практичних заняттях використовуються картографічні та друковані роздаткові матеріали.

8. Методи контролю

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни «Місцевий план дій з охорони довкілля населених пунктів» проводиться в усній та письмовій формі. Контрольні завдання за змістовним модулем включають тестові питання.

Основними критеріями, що характеризують рівень ***компетентності*** студента при оцінюванні результатів поточного та підсумкового контролів є:

- виконання всіх видів навчальної роботи, які передбачено робочою програмою навчальної дисципліни;

- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що містяться в основних та додаткових рекомендованих літературних джерелах;
- вміння аналізувати явища, що вивчаються у їх взаємозв'язку і розвитку;
- характер відповіді на поставлені питання (чіткість, лаконічність, логічність, послідовність тощо);
- вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач;
- вміння аналізувати достовірність одержаних результатів.

Оцінювання результатів поточної роботи (завдань, що виконуються на практичних заняттях та консультаціях, результати самостійної роботи студентів) проводиться за такими критеріями (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа).

0% - завдання не виконане;

40% - завдання виконане частково та містить суттєві помилки методичного або розрахункового характеру;

60% - завдання виконане повністю, але містить суттєві в розрахунках або методиці;

80% - завдання виконане повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки (розмірність, висновки, оформлення тощо);

100% - завдання виконане правильно, вчасно і без зауважень.

Контроль самостійної роботи з тем і питань, які не розглядалися під час аудиторних занять здійснюється шляхом:

- перевірки викладачем наявності текстів законспектованих тем і питань (лекційний конспект);
- включення питань тем самостійного вивчення до поточних тестових контролів знань (тести);
- включення питань тем самостійного вивчення до підсумкового контролю (тести).

Підсумковий контроль знань відбувається на заліку у вигляді тестів. Усі форми контролю включено до 100-бальної шкали оцінювання.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота												Сума
Змістовий модуль №1						Змістовий модуль №2						
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6	Т7	Т8	Т9	Т10			100
10	10	10	10	10	10	10	10	10	10			
60						40						

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою для заліку
90 – 100	зараховано
82-89	зараховано
74-81	
64-73	зараховано
60-63	
35-59	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

Національний університет водного господарства та природокористування

10. Методичне забезпечення

1. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни.
2. Комплект ілюстративого матеріалу у вигляді слайдів, електронних презентацій тощо.
3. Конспект лекцій та практичних завдань на електронному та паперовому носії.

Національний університет
водного господарства
та природокористування

11. Рекомендована література

Базова

1. Боголюбов В.М., Клименко М.О., Мельник Л.Г., Прилипко В.А., Клименко Л.В. Стратегія сталого розвитку: Підручник - Херсон: «ОЛДІ-ПЛЮС», 2012 – 446 с.
2. Клименко М.О., Клименко М.О. Стратегія сталого розвитку – Рівне: 2010 – 267с.
3. Клименко М.О., Боголюбов В.М., Клименко Л.В., Брежицька О.А. Практикум з розробки стратегій місцевого сталого розвитку: навчальний посібник [М.О. Клименко, В.М. Боголюбов, Л.В. Клименко, О.А. Брежицька] / За ред. М.О. Клименка і В.М. Боголюбова. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2013 – 230 с.

Допоміжна

1. Програма дій з подальшого впровадження "Порядку денного на XXI століття" ("Кіо+5") 23-28.06.1997.-К. : Інтелсфера, 2000.Трегобчук
2.В.М. Екологобезпечний розвиток економіки України /Економіка України та шляхи її подальшого реформування. Матеріали Всеукраїнської наради економістів, 14-15 вересня 1995р.- М. :Генеза, 1996. - 5с.
3.Програма дій "Порядок денний на XXI століття/Переклад англійської РГО "Україна. Порядок денний на XXI століття". - К.: Інтелсфера, 2000. -360с.
4. Дробноход М.І. Пріоритети стійкого екологічно безпечного розвитку // Освіта і управління. -1997. - №3.
5. Стійкий екологічно безпечний розвиток і Україна : Навч. посіб./ Ф.В.Вальвач, М.І. Дробноход, В.Г.Дюканов та ін. За ред. М.І. Дробнохода. - К.: МАУП, 2002.
6. Сталий розвиток суспільства: 25 запитань і відповідей.Тлумачний посібник/ за ред. В.Підліснюк.- К., 2001.

12. Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/
2. Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека (м. Рівне, майдан Короленка, 6) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.libr.rv.ua/

3. Наукова бібліотека НУВГП (м. Рівне, вул. Олекси Новака, 75) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nuwm.edu.ua/naukova-biblioteka , http://nuwm.edu.ua/MySql/page_lib.php
4. Державний комітет статистики України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/
5. Міністерство екології та природних ресурсів України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://menr.gov.ua/

Доцент кафедри екології,
технології захисту навколишнього
середовища та лісового господарства О.А. Брежицька

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Національний університет
водного господарства
та природокористування